ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
F. G. JACOBS
της 25ης Σεπτεμβρίου 1997 *

1. Η υπό κρίση προδικαστική παραπομπή από την Pretura circondariale di Roma αφορά την ερμηνεία του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 [1] (στο εξής: κανονισμός).

Η κοινοτική νομοθεσία

2. Το άρθρο 46 [2] του κανονισμού ορίζει τις προϋποθέσεις χορηγήσεως παροχών γήρατος και θανάτου στον εργαζόμενο που έχει υπαχθεί στη νομοθεσία δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών. Το καθιερούμενο με το άρθρο 46 σύστημα δεν προσφέρει λύση σε καταστάσεις όπου οι νόμοι ενός κράτους μέλους αρνούνται, ολικώς ή μερικώς, τη χορήγηση παροχών σε έναν τέτοιο εργαζόμενο, για τον λόγο ότι δεν αρκούν οι υπ' αυτού συμπληρωθείσες περίοδοι ασφαλίσεως ή κατοικίας. Ο τρόπος εφαρμογής του συστήματος — και, άρα, ο υπολογισμός της καταβλητέας παροχής — διαφέρει ανάλογα με την αντίληψη που χαρακτηρίζει τη νομοθεσία του χορηγούντος την παροχή κράτους μέλους.

3. Αν, κατά τη νομοθεσία αυτή, το δικαίωμα γεννάται χωρίς να είναι αναγκαία η επίκληση περιόδων που έχουν συμπληρωθεί σε άλλα κράτη μέλη (διότι, π.χ., οι συμπληρωθείσες στο χορηγούν κράτος μέλος περίοδοι ασφαλίσεως ή κατοικίας αρκούν για τη γένεση του δικαιώματος), εφαρμόζεται η μέθοδος υπολογισμού του άρθρου 46, παράγραφος 1 [3].

4. Εάν, αντιθέτως, δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους δικαίωμα δεν γεννάται αν δεν ληφθούν υπόψη συμπληρωθείσες σε άλλο κράτος μέλος περίοδοι ασφαλίσεως, εφαρμόζεται το άρθρο 46, παράγραφος 2. Το άρθρο αυτό έχει ως εξής:

«α) ο αρμόδιος φορέας υπολογίζει το θεωρητικό ποσό της παροχής την οποία θα μπορούσε να διεκδικήσει ο ενδιαφερόμενος, εάν όλες οι περίοδοι ασφαλίσεως

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

1 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας. Το κείμενο του κανονισμού, όπως τροποποιήθηκε τελευταία με τον κανονισμό (ΕΚ) 3096/95 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1995, ανευρίσκεται στο μέρος Ι του παραρτήματος Α του κανονισμού (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, για τροποποίηση και ενημέρωση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1).

2 — Όπως τροποποιήθηκε τελευταία με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1248/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992 (ΕΕ L 136, σ. 7).

3 — Τούτο εξηγείται εν συντομία στις προτάσεις μου στην υπόθεση C-199/88, Cabras (απόφαση της 21ης Μαρτίου 1990, Συλλογή 1990, σ. I-1023, σημείο 11).

ή/και κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν υπό τις νομοθεσίες των κρατών μελών στις οποίες είχε υπαχθεί ο εργαζόμενος (μισθωτός ή μη μισθωτός) είχαν πραγματοποιηθεί στο εν λόγω κράτος μέλος και υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζεται κατά την ημερομηνία της εκκαθαρίσεως της παροχής. Αν, κατά τη νομοθεσία αυτή, το ποσό της παροχής είναι ανεξάρτητο από τη διάρκεια των περιόδων που πραγματοποιήθηκαν, το ποσό αυτό λαμβάνεται ως το θεωρητικό ποσό που αναφέρεται στο παρόν στοιχείο·

β) ο αρμόδιος φορέας προσδιορίζει κατόπιν το πραγματικό ποσό της παροχής, βάσει του θεωρητικού ποσού που αναφέρεται στο προηγούμενο εδάφιο, κατ' αναλογία της διάρκειας των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν πριν από την επέλευση του κινδύνου, υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει, εν σχέσει προς τη συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως και κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν πριν από την επέλευση του κινδύνου υπό τις νομοθεσίες όλων των κρατών μελών στις οποίες έχει υπαχθεί ο ενδιαφερόμενος.»

5. Έτσι, αν κάποιος έχει εργασθεί στο κράτος μέλος Α επί 10 έτη και στο κράτος μέλος Β επί 20 έτη, τότε, έστω και αν, κατά τη νομοθεσία του κράτους μέλους Α, δεν θα εδικαιούτο συντάξεως για περίοδο ασφαλίσεως 10 ετών (διότι, π.χ., το κράτος αυτό απαιτεί να έχει εργασθεί εκεί επί 15 έτη), δυνάμει του άρθρου 46, παράγραφος 2, θα δικαιούται, στο κράτος μέλος Α, να λάβει το ένα τρίτον της παροχής την οποία θα μπορούσε να απαιτήσει αν είχε εργασθεί εκεί 30 έτη. Το πρώτο σκέλος της παραπάνω διαδικασίας (δηλαδή ο υπολογισμός του θεωρητικού ποσού κατά το άρθρο 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', είναι γνωστό ως συνυπολογισμός, ενώ το δεύτερο (δηλαδή ο υπολογισμός της αναλογούσας παροχής κατά το άρθρο 46, παράγραφος 2, στοιχείο β', ως αναλογικός επιμερισμός.

6. Το άρθρο 50 του κανονισμού 1408/71, καίτοι δεν μνημονεύεται στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα, το επικαλούνται το καθού Istituto nazionale della previdenza sociale (ο ιταλικός οργανισμός κοινωνικών ασφαλίσεων, στο εξής: INPS), η Σουηδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή. Σκοπός της διατάξεως αυτής είναι να καλύψει τις περιπτώσεις στις οποίες οι περίοδοι απασχολήσεως του εργαζομένου υπό τις νομοθεσίες των κρατών στις οποίες έχει υπαχθεί ήσαν σχετικά βραχείες, με αποτέλεσμα το άθροισμα των καταβλητέων από τα κράτη αυτά παροχών να μην εξασφαλίζει ένα εύλογο βιοτικό επίπεδο [4]. Ορίζει τα εξής:

«Ο δικαιούχος παροχών, επί του οποίου εφαρμόσθηκε το παρόν κεφάλαιο, δεν δύναται, στο κράτος στου οποίου το έδαφος κατοικεί και κατά τη νομοθεσία του οποίου του οφείλεται παροχή, να εισπράξει ποσό παροχών μικρότερο από την ελάχιστη παροχή που ορίζεται από την εν λόγω νομοθεσία για περίοδο ασφαλίσεως ή κατοικίας ίση με το σύνολο των περιόδων που ελήφθησαν υπόψη για την εκκαθάριση σύμφωνα με τις διατάξεις των προηγουμένων άρθρων. Ο αρμόδιος φορέας του

4 — Απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 1977, 64/77, Torri (Συλλογή τόμος 1977, σ. 741, σκέψη 5).

κράτους αυτού του καταβάλλει, ενδεχομένως, καθ' όλη τη διάρκεια της κατοικίας του στο έδαφος του κράτους αυτού, συμπλήρωμα ίσο με τη διαφορά μεταξύ του ποσού των παροχών που οφείλονται δυνάμει του παρόντος κεφαλαίου και του ποσού της ελάχιστης παροχής.»

Η εθνική νομοθεσία

7. Το ιταλικό δίκαιο προβλέπει ελάχιστο ύψος συντάξεως. Οσάκις το συνολικό ποσό της καταβλητέας συντάξεως (περιλαμβανομένης και κάθε άλλης συντάξεως καταβλητέας από άλλα κράτη μέλη) υπολείπεται του ύψους αυτού, πρέπει να καταβάλλεται συμπλήρωμα για να καλυφθεί η διαφορά.

8. Η παραπεμπτική διάταξη δεν είναι και πολύ διαφωτιστική σχετικά με το σύστημα ελαχίστης συντάξεως. Λέει ότι ελάχιστη σύνταξη παρέχεται σε συνταξιούχους που έχουν πιστωθεί με ασφαλιστικές εισφορές άνω των 780 εβδομάδων. Κάνει μνεία, χωρίς περαιτέρω εξηγήσεις, του άρθρου 8 του νόμου 153 της 30ής Απριλίου 1969 και του άρθρου 7 του νόμου 407 της 29ης Δεκεμβρίου 1990.

9. Οι προσφεύγοντες αναφέρουν ότι το συμπλήρωμα προβλέπεται από το άρθρο 9 του νόμου 218 της 4ης Απριλίου 1952. Το άρθρο αυτό προβλέπει ότι οι συντάξεις γήρατος, αναπηρίας και επιζώντων αυξάνονται μέχρι συνολικού ποσού 45πλασίου της βασικής συντάξεως, όπως αυτή ορίζεται σε άλλη διάταξη. Το άρθρο 16, το οποίο επίσης επικαλέστηκαν οι προσφεύγοντες, προβλέπει ότι το συμπλήρωμα χρηματοδοτείται από εισφορά την οποία καταβάλλουν οι καλυπτόμενοι από υποχρεωτική ασφάλιση αναπηρίας, γήρατος και επιζώντων εργαζόμενοι, από εργοδοτικές εισφορές και από το κράτος.

10. Οι προσφεύγοντες επικαλούνται επίσης το άρθρο 8 του νόμου 153 της 30ής Απριλίου 1969, το άρθρο 6 του νόμου 638 της 11ης Νοεμβρίου 1983 και το άρθρο 7 του νόμου 407 της 29ης Δεκεμβρίου 1990. Κατά τους προσφεύγοντες, σκοπός του νόμου του 1983 είναι απλώς η αποφυγή ενδεχομένης σωρεύσεως μεταξύ του συμπληρώματος της συντάξεως και άλλων εισοδημάτων του δικαιούχου. Στην αρχική του μορφή, το άρθρο 6 του νόμου αυτού δεν περιελάμβανε στο λαμβανόμενο υπόψη εισόδημα πόρους αποκτώμενους στην αλλοδαπή. Κατά τους προσφεύγοντες, όμως, και πάλι, ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε με τον νόμο 407 της 29ης Δεκεμβρίου 1990, ώστε να λάβει υπόψη εισοδήματα αποκτώμενα στην αλλοδαπή από συνταξιούχους κατοικούντες στην αλλοδαπή. Το δε άρθρο 8 του νόμου 1969 προβλέπει ρητά, κατά τους προσφεύγοντες, ότι συμπληρώνονται, μέχρι του ύψους της ελαχίστης συντάξεως, οι συντάξεις «το δικαίωμα των οποίων αποκτάται χάρη στον συνυπολογισμό περιόδων ασφαλίσεως και καταβολής εισφορών, τον οποίον προβλέπουν διεθνείς συμφωνίες ή συμβάσεις περί κοινωνικών ασφαλίσεων». Το άρθρο 8 παρατίθεται εδώ όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 7, παράγραφος 1, του νόμου 407 της 29ης Δεκεμβρίου 1990, παρ' όλον ότι οι προσφεύγοντες δεν μνημονεύουν σχετικώς τον τελευταίο αυτόν νόμο.

11. Το INPS μνημονεύει το άρθρο 8 του νόμου 153 της 30ής Απριλίου 1969 και το άρθρο 6 του νόμου 638 της 11ης Νοεμβρίου

1983. Αναφέρει ότι το τελευταίο προσθέτει άλλη μια προϋπόθεση για να δικαιούται κανείς του συμπληρώματος συντάξεως, ότι δηλαδή το εισόδημα του ενδιαφερομένου δεν πρέπει να υπερβαίνει το διπλάσιο του ετησίου ποσού της ελαχίστης συντάξεως. Επ' ακροατηρίου ο εκπρόσωπος του INPS υποστήριξε ότι κανένα άλλο νομοθέτημα, πέραν των δύο αυτών διατάξεων, δεν ασκούσε επιρροή στο συμπλήρωμα συντάξεως.

Πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης

12. Όπως προκύπτει από την — κάπως ισχνή — παραπεμπτική διάταξη, ο Stinco αφενός και ο Panfilo αφετέρου ζήτησαν από το INPS τη χορήγηση συντάξεως γήρατος. Καθένας από τους προσφεύγοντες εδικαιούτο, κατά τον χρόνο της αιτήσεως, και συντάξεως γήρατος από άλλο κράτος μέλος (Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο, αντιστοίχως). Επ' ακροατηρίου ελέχθη ότι ο Stinco είχε εργασθεί 392 εβδομάδες στην Ιταλία και 1 105 εβδομάδες στη Γαλλία. Για τη σταδιοδρομία του Panfilo δεν δόθηκαν στοιχεία στο Δικαστήριο.

13. Το INPS χορήγησε, σύμφωνα με το άρθρο 46, παράγραφος 2, επιμεριστικώς αναλογούσες συντάξεις, τις οποίες υπολόγισε με βάση την υποθετική σύνταξη την οποία θα ελάμβαναν οι προσφεύγοντες, αν είχαν εργασθεί καθ' όλη τους τη σταδιοδρομία στην Ιταλία. Όπως προκύπτει, το χρησιμοποιηθέν για τον υπολογισμό ύψος της υποθετικής συντάξεως ήταν τέτοιο που, αν οι προσφεύγοντες εδικαιούντο όντως ισόποσης ιταλικής συντάξεως, οι συντάξεις αυτές θα έπρεπε να συμπληρωθούν με το προβλεπόμενο από τον ιταλικό νόμο συμπλήρωμα συντάξεως, ώστε να φτάσουν το ύψος της οριζομένης κατά νόμον ελαχίστης συντάξεως. Το ύψος της υποθετικής συντάξεως είναι γελοίο, κατά τους προσφεύγοντες· όπως ελέχθη επ' ακροατηρίου, καταλήγει σε επιμεριστικώς αναλογούσα πληρωμή 2 100 LIT (πιθανότατα τον μήνα, καίτοι αυτό δεν διευκρινίστηκε) στην περίπτωση του Stinco και ακόμη λιγότερο στην περίπτωση του Panfilo. Αν όμως η υποθετική σύνταξη συμπληρωθεί μέχρι του ύψους της ελαχίστης συντάξεως, στην περίπτωση του Stinco η επιμεριστικώς αναλογούσα πληρωμή θα ανέλθει σε 502 490 LIT (υποθέτω ετησίως).

14. Όπως αναφέρει η παραπεμπτική διάταξη, η σύνταξη την οποία όντως έλαβαν οι προσφεύγοντες δεν συμπληρώθηκε ώστε να φτάσει το νόμιμο ελάχιστο όριο, διότι το σύνολο των συντάξεων που ελάμβανε έκαστος, συνυπολογιζομένης δηλαδή και της συντάξεως που ελάμβανε από τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, αντιστοίχως, υπερέβαινε το επίπεδο που δικαιολογούσε, κατά τον ιταλικό νόμο, την πληρωμή του συμπληρώματος. Ωστόσο, ακόμη και αν το σύνολο των συντάξεων υπελείπετο αυτού του επιπέδου, είναι αμφίβολο αν οι προσφεύγοντες θα είχαν έναντι της Ιταλίας την αξίωση να συμπληρώσει το σύνολο των συντάξεών τους μέχρι το επίπεδο αυτό, διότι, όπως ελέχθη επ' ακροατηρίου, ήσαν κάτοικοι Γαλλίας και Ηνωμένου Βασίλειου αντιστοίχως, και, όπως θα ιδούμε παρακάτω, προκύπτει ότι το ιταλικό συμπλήρωμα συντάξεως αποτελεί μη εξαγώγιμη παροχή.

15. Καθένας από τους προσφεύγοντες ισχυρίστηκε ότι η υποθετική σύνταξη που χρησιμοποιείται ως σημείο αφετηρίας για τον υπολογισμό της επιμεριστικώς αναλογούσας συντάξεως έπρεπε να περιλαμβάνει το συμπλήρωμα, έπρεπε δηλαδή να ισούται προς

το κατά νόμον ελάχιστο όριο. Καθένας τους άσκησε προσφυγή με σχετικό αίτημα αναγνωριστικό και καταψηφιστικό· οι προσφυγές αυτές ενώθηκαν και συνεκδικάζονται.

16. Η Pretura circondariale υπέβαλε στο Δικαστήριο το προδικαστικό ερώτημα αν, προς προσδιορισμό του ύψους της επιμεριστικώς αναλογούσας ιταλικής συντάξεως, το INPS οφείλει να λάβει ως βάση υπολογισμού το «υποθετικό» ή θεωρητικό ποσό της συντάξεως και μόνον ή το αποκαλούμενο «υποθετικό» ή θεωρητικό ποσό της συντάξεως συμπληρωμένο, εφόσον συντρέχει λόγος, μέχρι το κατά νόμον ελάχιστο όριο.

17. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν οι προσφεύγοντες, το INPS, η Σουηδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή. Οι προσφεύγοντες, το INPS, η Ισπανική και η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Επιτροπή παρέστησαν στην επ' ακροατηρίου συζήτηση.

Εμπίπτει το συμπλήρωμα στο άρθρο 46;

18. Σε κανένα από τα δικόγραφα παρατηρήσεων δεν θίγεται ευθέως το ζήτημα αν το συμπλήρωμα εμπίπτει στο άρθρο 46. Ωστόσο, το INPS ισχυρίζεται ότι το συμπλήρωμα δεν αποτελεί μέρος της συντάξεως, θέλοντας, προφανώς, να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν εμπίπτει στο άρθρο 46. Η Pretura και οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι δεν αποτελεί αυτοτελή παροχή, αλλά είναι απλώς ένα από τα συστατικά στοιχεία της συντάξεως. Η Επιτροπή παραπέμπει σε πρόσφατη απόφαση του ιταλικού Corte suprema di cassazione [5], υποστηρίζοντας ότι στην υπόθεση εκείνη — όπως, απ' ό,τι λέει, και σε διάφορες προηγούμενες υποθέσεις — έγινε δεκτό ότι το συμπλήρωμα, καίτοι η χορήγησή του υπόκειται σε ειδικές και διακριτές προϋποθέσεις, δεν παύει να αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της συντάξεως. Την ερμηνεία που έδωσε στην απόφαση αυτή η Επιτροπή απέκρουσε επ' ακροατηρίου ο εκπρόσωπος του INPS. Για τους λόγους, όμως, που θα εκθέσω παρακάτω, δεν κρίνω αναγκαίο να ενημερωθεί το Δικαστήριο επί του ακριβούς περιεχομένου της ιταλικής αποφάσεως, για να μπορέσει να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα.

19. Έστω και αν υποτεθεί ότι το συμπλήρωμα διακρινόταν εννοιολογικά από τη βασική καταβλητέα σύνταξη, αυτό δεν θα αρκούσε, κατά την άποψή μου, για να το θέσει εκτός πεδίου εφαρμογής του άρθρου 46. Τα συμπληρωματικά επιδόματα ρητώς μνημονεύονται στον κανονισμό ως εμπίπτοντα στην έννοια των «παροχών» και «συντάξεων» [6]. Το Δικαστήριο έχει επανειλημμένα δεχθεί ότι συμπληρωματικά επιδόματα, έχοντα παρόμοια δομή με το ιταλικό συμπλήρωμα συντάξεως, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, παρ' όλον ότι τα επιδόματα αυτά συχνά συγκεντρώνουν ταυτόχρονα χαρακτηριστικά κοινωνικής ασφαλίσεως (οπότε προφανώς και ρητώς εμπίπτουν στον κανονισμό 1408/71, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1) και κοινωνικής προνοίας (την οποία το άρθρο 4, παράγραφος 4, θέτει εκτός πεδίου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71): βλ.,

5 — Sez. Lavoro, απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 1996, αριθ. 95, INPS κατά Alberici, *Il Foro Italiano*, 1996, σ. I-874.

6 — Βλ. άρθρο 1, στοιχείο κ'.

π.χ., αποφάσεις Frilli [7] (βελγικό εγγυημένο εισόδημα για ηλικιωμένους απόρους)· Biason [8] (επίδομα του Fonds national de solidarité, γαλλικό συμπληρωματικό επίδομα καταβαλλόμενο σε απόρους δικαιούχους παροχών γήρατος ή αναπηρίας)· Piscitello [9] (η ιταλική pensione sociale, επίδομα κοινωνικής πρόνοιας καταβαλλόμενο σε ηλικιωμένους των οποίων το εισόδημα είναι κατώτερο ορισμένου ορίου)· και Giletti κ.λπ. [10] (επίδομα του Fonds national de solidarité). Περαιτέρω, παρόμοια παροχή εξέτασε το Δικαστήριο ειδικώς υπό το πρίσμα του άρθρου 46 στην απόφαση Levatino [11].

20. Η υπόθεση εκείνη αφορούσε τη βελγική παροχή εγγυημένου εισοδήματος, μη ανταποδοτικού χαρακτήρα, που εξασφάλιζε ένα ελάχιστο εισόδημα σε ηλικιωμένους απόρους. Η παροχή, συναρτώμενη προς το εισόδημα και ανεξάρτητη από τη συμπλήρωση ασφαλιστικών περιόδων, καταβαλλόταν ως συμπλήρωμα που ανέβαζε το πραγματικό εισόδημα (τόσο της προσφεύγουσας όσο και του συζύγου της) μέχρις ορισμένου ύψους. Η προσφεύγουσα ελάμβανε την παροχή προς συμπλήρωση της βελγικής και της ιταλικής της συντάξεως, το άθροισμα των οποίων υπελείπετο του ελαχίστου ορίου. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μια παροχή όπως το εγγυημένο εισόδημα ήταν παροχή γήρατος, κατά την έννοια του κανονισμού, οπότε τα δικαιώματα του δικαιούχου πρέπει να καθορίζονται σύμφωνα ιδίως με τα άρθρα 46 και 51 [12]. Στις προτάσεις μου, έλεγα ότι:

«οι παροχές όπως το εγγυημένο εισόδημα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κεφαλαίου 3 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού και, ιδίως, του άρθρου 46. Κατά την άποψή μου, η αντίθετη λύση θα αντέκειτο όχι μόνο προς το γράμμα αλλά και προς τους σκοπούς του άρθρου 46. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει σαφώς ότι σκοπός του κανονισμού είναι να προαγάγει όσο το δυνατόν περισσότερο την ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων (...). Αν γινόταν δεκτό ότι οι παροχές μικτού χαρακτήρα που δεν συναρτώνται προς εισφορές, όπως το εγγυημένο εισόδημα, δεν καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 46, η προστασία που σκοπεί να παράσχει το κεφάλαιο 3 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού στους διακινουμένους εργαζομένους θα περιοριζόταν ουσιωδώς. Θα παρεχόταν επίσης στα κράτη μέλη η ευχέρεια να καταστρατηγούν τις διατάξεις του κεφαλαίου αυτού θεσπίζοντας μη συναρτώμενες προς εισφορές παροχές.» [13]

21. Εκ πρώτης όψεως, επομένως, φαίνεται ότι, βάσει του νομολογιακού προηγουμένου Levatino, το συμπλήρωμα εμπίπτει στο άρθρο 46. Το κείμενο του κανονισμού 1408/71 όμως έχει τροποποιηθεί έκτοτε με τον κανο-

7 — Απόφαση της 22ας Ιουλίου 1972, 1/72 (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 59). Εκτενή ανάλυση της διακρίσεως μεταξύ κοινωνικής ασφαλίσεως και κοινωνικής πρόνοιας βλ. στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mayras.

8 — Απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 1974, 24/74 (Συλλογή τόμος 1974, σ. 431).

9 — Απόφαση της 5ης Μαΐου 1983, 139/82 (Συλλογή 1983, σ. 1427).

10 — Απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 1987, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 379/85 έως 381/85 και 93/86 (Συλλογή 1987, σ. 955).

11 — Απόφαση της 22ας Απριλίου 1993, C-65/92 (Συλλογή 1993, σ. I-2005).

12 — Σκέψη 21 και διατακτικό.

13 — Παράγραφος 15. Βλ. επίσης παραγράφους 13, 14 και 16.

νισμό (ΕΟΚ) 1247/92 [14]· τις επελθούσες με τον κανονισμό 1247/92 τροποποιήσεις επικαλέστηκαν τόσο το INPS όσο και η Αυστριακή Κυβέρνηση, προς στήριξη του ισχυρισμού τους ότι το θεωρητικό ποσό του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', δεν πρέπει να περιλαμβάνει το συμπλήρωμα.

22. Από το προοίμιο του κανονισμού 1247/92 προκύπτει σαφώς ότι το έναυσμα για τις επελθούσες με τον κανονισμό αυτόν τροποποιήσεις προήλθε κυρίως από τη νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία ορισμένες παροχές ενδέχεται να εμπίπτουν ταυτόχρονα στην κοινωνική ασφάλιση και την κοινωνική πρόνοια [15]. Ο κανονισμός έχει μακρά ιστορία, που ανατρέχει στην απόφαση Biason [16], κατά την οποία το άρθρο 10 του κανονισμού 1408/71 — που ορίζει τη γενική αρχή ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να εξαρτούν τη χορήγηση ορισμένων παροχών (όπως των παροχών γήρατος και αναπηρίας) από την υποχρέωση του δικαιούχου να κατοικεί στο χορηγούν κράτος — επιβάλλει στο κράτος μέλος να εξάγει τις εμπίπτουσες στον κανονισμό παροχές, οσάκις ο δικαιούχος μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος. Η εριζόμενη στην υπόθεση Biason παροχή ήταν συμπληρωματικό επίδομα του γαλλικού Fonds national de solidarité, το οποίο συμπλήρωνε σύνταξη αναπηρίας κτηθείσα βάσει συστήματος ασφαλίσεως· η παροχή αυτή ήταν του είδους το οποίο το Δικαστήριο είχε κατατάξει προηγουμένως στις μικτού χαρακτήρα παροχές, που υπόκεινται στον κανονισμό.

23. Παρά τη σαφή κρίση του Δικαστηρίου, η Γαλλία, το καταβάλλον κράτος μέλος, αρνιόταν να καταβάλλει το επίδομα στους δικαιούχους τέτοιων συντάξεων που κατοικούσαν σε άλλα κράτη μέλη, η δε Επιτροπή εκίνησε το 1980 διαδικασία κατά παραβάσεως. Το γεγονός αυτό ώθησε τη γαλλική αντιπροσωπεία στο Συμβούλιο να υποβάλει νομοθετική πρόταση περιορίζουσα την καταβολή τέτοιων μικτών παροχών μόνον σε όσους κατοικούν στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους. Η γαλλική πρωτοβουλία ώθησε την Επιτροπή να αναστείλει τη διαδικασία διαπιστώσεως παραβάσεως, τελικά δε κατέληξε σε πρόταση της Επιτροπής περί τροποποιήσεως του κανονισμού 1408/71 [17]. Στη συνέχεια, η πρόοδος της προτάσεως καθυστέρησε, εν μέρει λόγω έμμονης αρνήσεως της Γαλλίας να δεχθεί ότι, παρά τη σαφή νομολογία του Δικαστηρίου, το επίδομα του Fonds national de solidarité ήταν κοινωνικοασφαλιστικής φύσεως υπό το πρίσμα του κανονισμού· συνεπώς, η Επιτροπή εκίνησε εκ νέου τη διαδικασία το 1988, άγοντας έτσι το Δικαστήριο να αποφανθεί ότι η Γαλλία είχε παραβεί τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 10 του κανονισμού 1408/71 [18].

24. Η πρόταση, τελικά, εγκρίθηκε ως κανονισμός 1247/92, ο οποίος, συγκεκριμένα, επιφέρει στον κανονισμό 1408/71 τέσσερις μεταβολές.

14 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992 (ΕΕ L 136, σ. 1).

15 — Δεύτερη και τρίτη αιτιολογική σκέψη. Παραδείγματα παρατίθενται στις υποσημειώσεις 7 έως 10 ανωτέρω. Περαιτέρω υποθέσεις παρατίθενται στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Da Cruz Vilaça στην υπόθεση Giletti κ.λπ. (βλ. υποσημείωση 10 ανωτέρω, σημεία 21 έως 31), και στη σύνοψη των γραπτών παρατηρήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου που περιέχεται στην έκθεση ακροατηρίου στην υπόθεση Piscitello (βλ. υποσημείωση 9 ανωτέρω, σ. 1432 έως 1434).

16 — Βλ. υποσημείωση 8 ανωτέρω.

17 — ΕΕ 1985, C 240, σ. 6· COM(85) 396 τελικό.

18 — Απόφαση της 12ης Ιουλίου 1990, C-236/88, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 1990, σ. I-3163). Για το ιστορικό του κανονισμού 1247/92, βλ. έκθεση ακροατηρίου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Γαλλίας, σ. 3166· σύνοψη των γραπτών παρατηρήσεων της Επιτροπής στην υπόθεση Piscitello, που παρατίθεται στην υποσημείωση 9, σ. 1434· και το επεξηγηματικό υπόμνημα επί της προτάσεως της Επιτροπής, που παρατίθεται στην υποσημείωση 17.

25. Πρώτον, επεκτείνει τον ορισμό του «μέλους της οικογένειας» στο άρθρο 1, στοιχείο στ', ώστε να ευθυγραμμίσει τον κανονισμό 1408/71 προς τη νομολογία του Δικαστηρίου περί των δικαιωμάτων των τέκνων επί ορισμένων μικτών παροχών [19].

26. Δεύτερον, προσθέτει στον κανονισμό 1408/71 το άρθρο 4, παράγραφος 2α [20], για να καταστήσει σαφές ότι ορισμένες μικτές παροχές εμπίπτουν στον κανονισμό:

«2 α.Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στις ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά οι οποίες εμπίπτουν σε νομοθεσία ή καθεστώς εκτός αυτών που αναφέρονται στην παράγραφο 1 ή που εξαιρούνται δυνάμει της παράγραφου 4, όταν οι παροχές αυτές προορίζονται:

α) είτε για να καλύψουν συμπληρωματικά, εναλλακτικά ή επικουρικά την επέλευση οιουδήποτε κινδύνου που εμπίπτει στους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης που αναφέρονται στα στοιχεία α' έως η' της παραγράφου 1·

β) είτε μόνον για να εξασφαλίσουν την ειδική προστασία των μειονεκτούντων ατόμων.»

Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', αφορά τις παροχές γήρατος.

27. Τρίτον, προσθέτει στον κανονισμό 1408/71 το άρθρο 10α [21] και το παράρτημα IIα [22], για ν' αποσαφηνίσει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν ότι ορισμένες από τις παροχές του άρθρου 4, παράγραφος 2α, καταβάλλονται αποκλειστικά σε κατοίκους ημεδαπής. Το άρθρο 10α, παράγραφος 1, ορίζει:

«Παρά τις διατάξεις του άρθρου 10 και του τίτλου III [23], τα άτομα στα οποία εφαρμόζεται ο παρών κανονισμός λαμβάνουν τις ειδικές εις χρήμα παροχές χωρίς συνεισφορά της παραγράφου 2α του άρθρου 4 αποκλειστικά στο έδαφος και σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους μέλους, όπου κατοικούν, εφόσον αυτές περιλαμβάνονται στο παράρτημα IIα (...).»

19 — Βλ. πρώτη αιτιολογική σκέψη και άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 1247/92.

20 — Με το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 1247/92.

21 — Με το άρθρο 1, παράγραφος 4, του κανονισμού 1247/92.

22 — Με το άρθρο 1, παράγραφος 6, του κανονισμού 1247/92.

23 — Ο τίτλος III περιέχει ειδικές διατάξεις για τις διάφορες κατηγορίες παροχών, μεταξύ των οποίων τα άρθρα 44 έως 51 περί συντάξεων.

Το λοιπό άρθρο 10α (παράγραφοι 2 έως 4) περιέχει διατάξεις για τον συνυπολογισμό περιόδων που έχουν συμπληρωθεί σε άλλο κράτος μέλος και διατάξεις που διευκολύνουν τη λήψη παροχών αυτού του είδους, που δεν ασκούν επιρροή στην παρούσα υπόθεση.

Το παράρτημα ΙΙα υπό την επικεφαλίδα «Η. Ιταλία» περιλαμβάνει:

«ε) Συμπλήρωμα της βασικής σύνταξης (νόμοι αριθ. 218 της 4ης Απριλίου 1952, αριθ. 638 της 11ης Νοεμβρίου 1983 και αριθ. 407 της 29ης Δεκεμβρίου 1990).»

Άλλες παροχές που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙα είναι η βελγική παροχή εγγυημένου εισοδήματος, που ήταν υπό κρίση στις υποθέσεις Frilli και Levatino, το γαλλικό συμπληρωματικό επίδομα του Fonds national de solidarité, που ήταν υπό κρίση στις υποθέσεις Biason και Giletti κ.λπ., και η ιταλική κοινωνική σύνταξη, που ήταν υπό κρίση στην υπόθεση Piscitello.

28. Τέλος, ο κανονισμός 1247/92 προσθέτει το άρθρο 4, παράγραφος 2β [24], για ν' αποσαφηνίσει ότι ορισμένες άλλες μη ανταποδοτικές παροχές εκφεύγουν παντελώς του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού· τα κράτη μέλη δύνανται να κατονομάζουν τις παροχές αυτές [25], που θα καταχωρισθούν στο τμήμα ΙΙΙ του παραρτήματος ΙΙ [26] του κανονισμού 1408/71:

«Ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται στις διατάξεις της νομοθεσίας κράτους μέλους σχετικά με τις ειδικές παροχές χωρίς συνεισφορά, που αναφέρονται στο τμήμα ΙΙΙ του παραρτήματος ΙΙ, των οποίων η εφαρμογή περιορίζεται σε ένα μέρος του εδάφους του.»

29. Προκύπτει, έτσι, σαφώς ότι ο κανονισμός 1247/92 θεσπίστηκε, πρώτον, με τον σκοπό να περιλάβει ρητά μεταξύ των καλυπτομένων από τον κανονισμό 1408/71 παροχών συγκεκριμένες μη ανταποδοτικές εισφορές και, άρα, να εξασφαλίσει ότι οι διακινούμενοι εργαζόμενοι δεν θα χρειάζεται πλέον να προσφεύγουν δικαστικώς κάθε φορά που αμφισβητείται η φύση μιας μικτής παροχής και, δεύτερον, να περιορίσει τη χορήγηση των παροχών αυτών, που έχουν κτηθεί υπό τη νομοθεσία ενός άλλου κράτους μέλους, αποκλειστικά σε όσους κατοικούν στο έδαφος του κράτους αυτού [27].

24 — Με το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 1247/92.

25 — Άρθρο 5 του κανονισμού 1408/71, όπως αντικαταστάθηκε με τον κανονισμό 1247/92: βλ. άρθρο 1, παράγραφος 3, του τελευταίου.

26 — Που προστέθηκε με το άρθρο 1, παράγραφος 5, του κανονισμού 1247/92.

27 — Βλ. παραπλήσια περιγραφή της προτάσεως της Επιτροπής στην υπόθεση Επιτροπή κατά Γαλλίας (βλ. υποσημείωση 18 ανωτέρω), σκέψη 6.

30. Οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται — ορθώς κατά τη γνώμη μου — ότι ο κανονισμός 1247/92 δεν μετέβαλε τους υπολογισμούς τους οποίους επέβαλλε το άρθρο 46.

31. Το INPS επικαλείται τον κανονισμό 1247/92, καίτοι τα επιχειρήματά του είναι κάπως ασαφή. Υποστηρίζει, απ' ό,τι φαίνεται, ότι, αφού το συμπλήρωμα είναι μη εξαγώγιμο δυνάμει του κανονισμού 1247/92, δεν μπορεί να συνυπολογισθεί κατά τον καθορισμό του θεωρητικού ποσού της παροχής εις εφαρμογήν του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α'. Το ότι το INPS αποδίδει στον κανονισμό 1247/92 την έννοια αυτή επιβεβαιώνεται επίσης από το λεχθέν επ' ακροατηρίου από τους εκπρόσωπους των προσφευγόντων, ότι, πριν τεθεί ο κανονισμός αυτός σε ισχύ, το INPS περιελάμβανε το συμπλήρωμα στο θεωρητικό ποσό, μετέβαλε δε την πρακτική του μόνον αφότου τέθηκε σε ισχύ ο κανονισμός 1247/92 (Όπως επίσης μπορεί να συναχθεί από τις παρατηρήσεις της Ιταλικής Κυβερνήσεως στην απόφαση Valentini [28], η κυβέρνηση αυτή ήταν προηγουμένως της απόψεως ότι ένα συμπλήρωμα, όπως το επίδικο εδώ συμπλήρωμα συντάξεως, ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 46).

32. Το επιχείρημα όμως του INPS συγχέει την καταβολή του συμπληρώματος με το διαφορετικό — και συναφές — ερώτημα αν το συμπλήρωμα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τον καθορισμό του θεωρητικού ποστού. Είναι αλήθεια ότι ο κανονισμός 1247/92 καθιστά σαφές ότι το συμπλήρωμα, αυτό καθαυτό, πρέπει να χορηγείται αποκλειστικώς σε κατοίκους Ιταλίας και ότι, επομένως, εφόσον οι προσφεύγοντες δεν είναι κάτοικοι Ιταλίας, δεν δικαιούνται του συμπληρώματος για ν' ανεβάσουν το σύνολο των συντάξεών τους μέχρι το ελάχιστο ποσό που ορίζει η ιταλική νομοθεσία. Τέτοιο ζήτημα όμως δεν ανακύπτει στην παρούσα υπόθεση: είναι σαφές ότι οι προσφεύγοντες δεν απαιτούν *καταβολή* της παροχής για να συμπληρώσουν τις συντάξεις τους, αλλ' αξιώνουν απλώς να ληφθεί αυτή υπόψη κατά τον καθορισμό του θεωρητικού ποσού της ιταλικής συντάξεως κατ' εφαρμογήν του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α'.

33. Η διάκριση μεταξύ χορηγήσεως των παροχών του παραρτήματος IIα, που περιορίζεται στους κατοίκους ημεδαπής μόνον, και λήψεως από κάτοικο αλλοδαπής επιμεριστικώς αναλογούσας παροχής, η οποία υπολογίζεται συναρτήσει θεωρητικού ποσού το οποίο περιλαμβάνει την παροχή, φαίνεται ίσως αμυδρή, ακόμη και απατηλή. Ορθώς όμως γίνεται, κατά την άποψή μου, η διάκριση αυτή. Η λειτουργία της μπορεί ν' αποσαφηνιστεί με το εξής παράδειγμα. Ας υποθέσουμε ότι ένας εργαζόμενος με βραχείες περιόδους εισφορών στην Ιταλία και τη Γαλλία αποχωρεί από την ενεργή επαγγελματική δράση. Τα συνταξιοδοτικά του δικαιώματα υπολογίστηκαν κατά το άρθρο 46, το δε ιταλικό συμπλήρωμα συντάξεως ελήφθη υπόψη χάριν του θεωρητικού ποσού. Θα λάβει τότε επιμεριστικώς αναλογούσες παροχές που αντικατοπτρίζουν τις περιόδους κατά τις οποίες εργάστηκε στα δύο εμπλεκόμενα κράτη μέλη. Αν το άθροισμα των παροχών αυτών, τις οποίες πράγματι έλαβε, υπολείπεται της οριζομένης από την ιταλική νομοθεσία ελαχίστης συντάξεως, ο εργαζόμενος μπορεί — αν υποτεθεί ότι είναι κάτοικος Ιταλίας — ν' απαιτήσει επί πλέον το ιταλικό συμπλήρωμα, για ν' αυξήσει το άθροισμα μέχρι το ελάχιστο όριο. Αν όμως επιλέξει να μεταφέρει την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος, θα εξακολουθήσει να λαμβάνει τις

28 — Απόφαση της 5ης Ιουλίου 1983, 171/82 (Συλλογή 1983, σ. 2157, σ. 2165).

επιμεριστικώς αναλογούσες παροχές, δυνάμει όμως του άρθρου 10α, θα παύσει να δικαιούται να λαμβάνει το συμπλήρωμα. Ενδέχεται, βέβαια, να δικαιούται αναλόγου συμπληρώματος στο κράτος της νέας του κατοικίας, αν η νομοθεσία αυτού προβλέπει τέτοια παροχή· στην περίπτωση αυτή, μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 50 του κανονισμού 1408/71.

34. Η Αυστριακή Κυβέρνηση υποστήριξε επ' ακροατηρίου ότι, εφόσον το ιταλικό συμπλήρωμα συντάξεως κατονομάζεται στον πίνακα του παραρτήματος IIα του κανονισμού 1408/71, δεν έχει εφαρμογή ούτε το άρθρο 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', ούτε το άρθρο 50.

35. Είναι σαφές, κατά την αντίληψή μου, και για σειρά λόγων, ότι σκοπός του άρθρου 10α δεν είναι ν' αποκλείσει συλλήβδην από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 τις παροχές του παραρτήματος IIα. Ως γενική παρατήρηση, πρέπει να έχουμε κατά νουν ότι το άρθρο 10α, ως παρέκκλιση από μια ρύθμιση που αποσκοπεί στη βελτίωση της θέσεως των διακινουμένων εργαζομένων, ερμηνεύεται στενά.

36. Πρώτον, από το άρθρο 4, παράγραφος 2α — στο οποίο το άρθρο 10α παραπέμπει — καθίσταται σαφές ότι ο κανονισμός εφαρμόζεται, κατ' αρχήν, επί παροχών όπως το ιταλικό συμπλήρωμα συντάξεως.

37. Δεύτερον, η εισαγωγική φράση του άρθρου 10α, «Παρά τις διατάξεις (...) του τίτλου III», δείχνει ότι έχει εφαρμογή στο σύνολό του ο κανονισμός, και ειδικότερα ο τίτλος III (που περιλαμβάνει το άρθρο 46), πλην εάν άλλως ορίζει το άρθρο 10α, όσον αφορά συγκεκριμένα το κύρος της προϋποθέσεως κατοικίας για ρητώς κατονομαζόμενες παροχές.

38. Τρίτον, αν τυχόν δυνάμει του άρθρου 10α, αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 οι παροχές του παραρτήματος IIα, καθίσταται περιττή η εφαρμογή του άρθρου 4, παράγραφος 2β, και του τμήματος III του παραρτήματος II.

39. Σημειωτέον επίσης ότι ο γενικός εισαγγελέας Tesauro στην υπόθεση Krid [29] δεν απέδωσε μεγάλη σημασία στο επιχείρημα που προέβαλε, όπως φαίνεται, το Ηνωμένο Βασίλειο, ότι οι επελθούσες με τον κανονισμό 1247/92 τροποποιήσεις «κατέστησαν ακόμα σαφέστερο ότι οι ειδικές παροχές που δεν απαιτούν την καταβολή εισφορών δεν εμπίπτουν στην κοινωνική ασφάλιση» [30]. Υποστήριξε ότι δεν «μπορεί να υπάρχει αμφιβολία όσον αφορά το ότι μια εθνική παροχή όπως η επίδικη στην κύρια δίκη [το συμπλήρωμα του γαλλικού Fonds national de solidarité] (...) εμπίπτει στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως», όπως αυτός ορίζεται στον κανονισμό [31]. Το Δικαστήριο υιοθέτησε

29 — Απόφαση της 5ης Απριλίου 1995, C-103/94 (Συλλογή 1995, σ. I-719).

30 — Βλ. σημεία 9 έως 11 των προτάσεων.

31 — Σημείο 11.

την άποψη αυτή, αποφαινόμενο ότι, «από την έναρξη της ισχύος (...) του κανονισμού 1247/92 και εντεύθεν, οι παροχές του τύπου του συμπληρωματικού επιδόματος του FNS περιελήφθησαν ρητώς στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71» [32].

40. Είναι, έτσι, σαφές, κατά την αντίληψή μου, ότι, παρά το άρθρο 10α, ο κανονισμός 1408/71 στο σύνολό του έχει εφαρμογή επί των παροχών που κατονομάζονται στο παράρτημα IIα. Είναι επίσης σαφές, κατ' εμέ, ότι ειδικώς το άρθρο 46 εξακολουθεί να έχει εφαρμογή επί των παροχών αυτών.

41. Πρώτον, αν η βούληση του νομοθέτη ήταν να θέσει γενικώς τις μη ανταποδοτικές παροχές εκτός πεδίου εφαρμογής του άρθρου 46, η διάταξη αυτή ασφαλώς θα ετροποποιείτο έτσι ώστε να την καθιστά σαφή· όπως θα δείξουμε παρακάτω, αυτό δεν έγινε, καίτοι οι σχετικές διατάξεις του άρθρου 46 τροποποιήθηκαν ταυτόχρονα.

42. Δεύτερον, η διατύπωση του άρθρου 10α ουδόλως υπαινίσσεται ότι αυτό παράγει το αποτέλεσμα το οποίο ισχυρίζονται το INPS και η Αυστριακή Κυβέρνηση: η διάταξη αυτή απλώς προβλέπει ότι ο παροχές επί των οποίων εφαρμόζεται καταβάλλονται αποκλειστικώς εντός του κράτους κατοικίας. Η Αυστριακή Κυβέρνηση υποστήριξε επ' ακροατηρίου ότι η παραπομπή του άρθρου 10α, εν αρχή, στον τίτλο III δείχνει ότι ο τίτλος III δεν εφαρμόζεται επί των παροχών του παραρτήματος IIα. Το επιχείρημα αυτό δεν είναι ορθό, κατά τη γνώμη μου. Ο τίτλος III επιγράφεται «Ειδικές διατάξεις για τις διάφορες κατηγορίες παροχών» και περιέχει 60 άρθρα συγκεντρωμένα σε οκτώ κεφάλαια, τιτλοφορούμενα ως εξής: ασθένεια και μητρότητα, αναπηρία, γήρας και θάνατος (συντάξεις), εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες, επιδόματα θανάτου, ανεργία, οικογενειακές παροχές, παροχές για τέκνα συντηρούμενα από δικαιούχους συντάξεων και για ορφανά. Πολλές από τις διατάξεις αυτές παρέχουν δικαίωμα επί παροχών εις χρήμα υπέρ κατοίκων αλλοδαπής. Εφόσον οι παροχές αυτές κατονομάζονται στο παράρτημα IIα, είναι σαφές ότι τέτοια ενδεχόμενα δικαιώματα ανατρέπονται από το άρθρο 10α. Δεν συντρέχει, όμως, λόγος να θεωρηθεί ότι το άρθρο 10α αποκλείει την εφαρμογή και των λοιπών διατάξεων του τίτλου III, που δεν αφορούν τα δικαιώματα κατοίκων αλλοδαπής, επί των παροχών του παραρτήματος IIα.

43. Τρίτον, το ιστορικό του άρθρου 10α, που εκτίθεται ανωτέρω, δείχνει ότι η βούληση του νομοθέτη ήταν να επιλύσει τις δυσχέρειες που απέρρεαν στην πράξη από αποφάσεις όπως στην υπόθεση Biason [33] και στην υπόθεση Piscitello [34], όπου το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι μη ανταποδοτικές παροχές εις χρήμα εξακολουθούσαν να είναι καταβλητέες, ακόμη και αν ο δικαιούχος μετέφερε την κατοικία του από το καταβάλλον κράτος μέλος σε άλλο, και όχι ζητήματα όπως εκείνο που ανέκυψε στην υπόθεση Levatino, που αφορούσε τον

32 — Σκέψη 36.

33 — Βλ. υποσημείωση 8 ανωτέρω.

34 — Βλ. υποσημείωση 9 ανωτέρω.

καθορισμό και την αναπροσαρμογή παροχών γήρατος, οι οποίες περιελάμβαναν και μια παροχή που είχε τον χαρακτήρα συμπληρώματος μέχρι του ύψους του ελαχίστου εισοδήματος. Σκοπός του άρθρου 10α είναι απλώς να καταστήσει έγκυρη μια ρήτρα ορίζουσα ότι η παροχή είναι καταβλητέα μόνο στην εθνική επικράτεια, ρήτρα που άλλως θα ήταν παράνομη δυνάμει του άρθρου 10, όπως το ερμήνευε προηγουμένως το Δικαστήριο.

44. Επομένως, κανένα έρεισμα δεν βρίσκει η άποψη ότι οι τροποποιήσεις τις οποίες επέφερε στον κανονισμό 1408/71 ο κανονισμός 1247/92 είχαν σκοπό να αποκλείσουν παροχές όπως το ιταλικό συμπλήρωμα συντάξεως από το άρθρο 46.

45. Για να κλείσω την ενότητα αυτή, θεωρώ, επομένως, ότι, στην υπόθεση Levatino, έγινε δεκτό ότι μια παροχή όπως το ιταλικό συμπλήρωμα συντάξεως υπόκειται στο άρθρο 46 και ότι η κατάσταση αυτή δεν μεταβλήθηκε από τις τροποποιήσεις που επέφερε στον κανονισμό 1408/71 ο κανονισμός 1247/92.

Το θεωρητικό ποσό

46. Άπαξ γίνει δεκτό ότι το άρθρο 46 έχει εφαρμογή στο συμπλήρωμα, πρέπει, κατά την άποψή μου, να συναχθεί από το γράμμα του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', και ειδικότερα από την τελευταία του περίοδο [35], ότι στον υπολογισμό του θεωρητικού ποσού της συντάξεως πρέπει να συμπεριλαμβάνεται το συμπλήρωμα. Αυτό απλώς σημαίνει, κατά την άποψή μου, «το θεωρητικό ποσό της παροχής την οποία θα μπορούσε να διεκδικήσει ο ενδιαφερόμενος, εάν όλες οι περίοδοι ασφαλίσεως (...) είχαν πραγματοποιηθεί στο εν λόγω κράτος μέλος». Αν, στην παρούσα περίπτωση, οι προσφεύγοντες είχαν συμπληρώσει στην Ιταλία το σύνολο των εβδομάδων εργασίας τους, προκύπτει ότι θα μπορούσαν να απαιτήσουν ασήμαντες συντάξεις, που θα έπρεπε να συμπληρωθούν μέχρι το ύψος της ελαχίστης συντάξεως.

47. Το INPS ισχυρίζεται ότι, οσάκις το ελάχιστο ποσό της παροχής είναι, όπως εδώ, ανεξάρτητο από περιόδους ασφαλίσεως, η παροχή αυτή δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τον υπολογισμό της θεωρητικής συντάξεως, αλλά έχει σημασία μόνο στο πλαίσιο του άρθρου 50. Το επιχείρημα αυτό είναι, κατά την άποψή μου, αστήρικτο υπό το πρίσμα του γράμματος του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', η τελευταία περίοδος του οποίου ορίζει ρητώς ότι, «αν (...) το ποσό της παροχής είναι ανεξάρτητο από τη διάρκεια των περιόδων που πραγματοποιήθηκαν, το ποσό αυτό λαμβάνεται ως το θεωρητικό ποσό». Η διάταξη αυτή σαφώς δηλώνει ότι το ανεξάρτητο από τη διάρκεια των συμπληρωθεισών περιόδων ποσό της παροχής δεν αποκλείεται, δυνάμει αυτής,

35 — Βλ. παράγραφο 47 κατωτέρω.

του θεωρητικού ποσού, αλλ' αντιθέτως ισούται προς το θεωρητικό ποσό· αυτήν την άποψη άλλωστε φαίνεται να δέχθηκε και το Δικαστήριο στην υπόθεση Levatino [36]. Σημειωτέον ότι το άρθρο 46 τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 1248/92 [37], που εκδόθηκε την ίδια ημέρα με τον κανονισμό 1247/92, χωρίς όμως ν' απαλειφθεί η τελευταία περίοδος του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α'. Είναι απίθανο αυτό να οφειλόταν σε παραδρομή, εφόσον μάλιστα η τελευταία περίοδος αναδιατυπώθηκε σε πιο στρωτή γλώσσα [38], πράγμα που αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι υπήρξε η βούληση να διατηρήσει την ίδια έννοια.

48. Το επιχείρημα αυτό του INPS παραγνωρίζει άλλωστε την απόφαση Levatino, στην οποία η παροχή ήταν επίσης ανεξάρτητη από περιόδους ασφαλίσεως και, παρ' όλα αυτά, κρίθηκε ότι ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 46. Σημειωτέον ότι, στην υπόθεση εκείνη, το Office national de pensions, η αρμόδια βελγική αρχή, επιχειρηματολόγησε ότι η μέθοδος υπολογισμού της παροχής εγγυημένου εισοδήματος δεν συμβιβαζόταν με το σύστημα συνυπολογισμού και αναλογικού επιμερισμού, το οποίο προέβλεπε, μεταξύ άλλων, το άρθρο 46. Το επιχείρημα αυτό απορρίφθηκε [39].

49. Το INPS διαβεβαιώνει ότι, αν το συμπλήρωμα περιλαμβανόταν στο θεωρητικό ποσό της συντάξεως, το ύψος της συντάξεως που θα χορηγούνταν κατόπιν αναλογικού επιμερισμού θα ήταν αντιστρόφως ανάλογο προς τη διάρκεια της ενεργού επαγγελματικής δράσεως του δικαιούχου. Για να εξηγήσει το επιχείρημα αυτό, δίνει ένα παράδειγμα: αν υποτεθεί ότι ο δικαιούχος εργάστηκε στην Ιταλία για δεδομένο βραχύ χρονικό διάστημα (π.χ., πέντε ετών), τότε, όσο περισσότερο διαρκεί η συνολική ενεργή επαγγελματική δράση του δικαιούχου (και, κατ' επέκταση, όσο περισσότερο διαρκεί η ενεργή επαγγελματική του δράση αλλού), τόσο μικρότερο είναι το κλάσμα το οποίο αντιπροσωπεύει η ιταλική συνιστώσα της συνολικής του συντάξεως. Εφόσον αυτός ακριβώς είναι ο σκοπός της πράξεως συνυπολογισμού και αναλογικού επιμερισμού, το φαινόμενο αυτό δεν εκπλήσσει.

50. Το INPS εμφανίζει επίσης ως ανεπίτρεπτη συνέπεια της απόψεως των προσφευγόντων το γεγονός ότι η συνολική καταβλητέα σύνταξη κατόπιν συνυπολογισμού και αναλογικού επιμερισμού ενδέχεται, υπό ορισμένες περιστάσεις, να υπερβαίνει το εθνικό ελάχιστο όριο· ούτε αυτό εκπλήσσει, δεδομένου ότι ένα ελάχιστο όριο υπάρχει ασφαλώς για να ξεπερνιέται στις περισσότερες περιπτώσεις.

51. Αν τυχόν θεωρηθεί ότι το γράμμα του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', δεν αρκεί για να καταστήσει σαφές ότι το θεωρητικό ποσό της συντάξεως πρέπει να περιλαμβάνει το συμπλήρωμα, υπάρχει άλλο ένα επιχείρημα υπέρ αυτού, αντλούμενο από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου. Υπάρχει νομολογία περί του τι σημαίνει «θεωρητικό ποσό της παροχής», όχι όμως και ευθεία μνεία του ειδικού ζητήματος που εγείρεται στην παρούσα υπόθεση.

36 — Βλ. υποσημείωση 11 ανωτέρω· σκέψη 26.

37 — Βλ. υποσημείωση 2 ανωτέρω.

38 — Η προηγούμενη διατύπωση είχε ως εξής: «Αν, κατά τη νομοθεσία αυτή, το ποσό της παροχής είναι ανεξάρτητο της διάρκειας των περιόδων που πραγματοποιήθηκαν, το ποσό αυτό λαμβάνεται ως το θεωρητικό ποσό που αναφέρεται στην παρούσα περίπτωση»: βλ. κωδικοποίηση του κανονισμού 1408/71 που περιέχεται στο παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ 1983, L 230, σ. 6).

39 — Σκέψεις 23 έως 27· βλ. επίσης παραγράφους 13 και 14 των προτάσεών μου.

52. Η υπόθεση Menzies [40] αφορούσε την προσήκουσα βάση υπολογισμού συντάξεως αναπηρίας λόγω εργατικού ατυχήματος στη Γερμανία κατά το άρθρο 46, παράγραφος 2. Η γερμανική νομοθεσία προέβλεπε πίστωση συμπληρωματικής περιόδου ασφαλίσεως υπέρ ασφαλισμένων που πλήττονται από επαγγελματική ανικανότητα πριν συμπληρώσουν το 55ο έτος της ηλικίας τους. Ο Menzies είχε ασφαλιστικές εισφορές 24 μηνών στη Γερμανία και 248 μηνών στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο αρμόδιος φορέας έλαβε μεν υπόψη τη συμπληρωματική περίοδο, που στην περίπτωσή του ισοδυναμούσε προς 199 μήνες, κατά τον υπολογισμό του θεωρητικού ποσού βάσει του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', όχι όμως και κατά τον υπολογισμό του πραγματικού ποσού βάσει του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο β'. Επομένως, η θεωρητική παροχή ισούτο προς το ποσό της συντάξεως αναπηρίας της οποίας θα εδικαιούτο ο Menzies, αν είχε πληρώσει εισφορές για σύνολο 471 μηνών, ήτοι 24 + 248 + 199. Η γερμανική αναλογικώς επιμερισμένη παροχή υπολογίστηκε σε 8,82 % του θεωρητικού ποσού, ήτοι 24: (24 + 248). Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι η συμπληρωματική περίοδος έπρεπε να ληφθεί υπόψη και κατά τον υπολογισμό του πραγματικού ποσού, πράγμα που θα του παρείχε αναλογικώς επιμερισμένη παροχή 47,34 %, ήτοι (24 + 199): (24 + 248 + 199).

53. Το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα αυτό με τις ακόλουθες παρατηρήσεις σχετικά με τον υπολογισμό του θεωρητικού ποσού:

«Όσον αφορά το θεωρητικό ποσό, όπως προκύπτει από τις ρητές διατάξεις του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', αυτό πρέπει να υπολογίζεται ως εάν ο ασφαλισμένος να είχε ασκήσει όλη του την επαγγελματική δραστηριότητα αποκλειστικώς στο οικείο κράτος μέλος. Έπεται ότι, στην περίπτωση κατά την οποία η νομοθεσία κράτους μέλους προβλέπει, προς τον σκοπό αξιολογήσεως της χορηγούμενης παροχής σε περίπτωση πρόωρης αναπηρίας [ή] πρόωρου θανάτου του ασφαλισμένου, ότι η παροχή πρέπει να υπολογίζεται σε συνάρτηση όχι μόνο με τις συμπληρωθείσες από τον ασφαλισμένο περιόδους ασφαλίσεως, αλλά και σε συνάρτηση με συμπληρωματική περίοδο (...), η εν λόγω συμπληρωματική περίοδος πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του θεωρητικού ποσού που αφορά το άρθρο 46, παράγραφος 2, στοιχείο α'.» [41]

54. Στην απόφαση Di Prinzio [42], το Δικαστήριο ανέπτυξε τα εξής:

«όσον αφορά το ζήτημα του συνυπολογισμού των πλασματικών περιόδων για τον υπολογισμό του θεωρητικού ποσού της παροχής, (...) όπως προκύπτει από το άρθρο 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', ο αρμόδιος φορέας εφαρμόζει ολόκληρη τη νομοθεσία του οικείου κράτους [κατά] τρόπο ώστε, αν η νομοθεσία αυτή προβλέπει ότι η παροχή υπολογίζεται αναλόγως όχι μόνο των πραγματικών ή εξομοιουμένων περιόδων, αλλά και ορισμένου αριθμού προσθέτων πλασματικών ετών, η συμπληρωματική αυτή

40 — Απόφαση της 26ης Ιουνίου 1980, 793/79 (Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 383).

41 — Σκέψη 10.

42 — Απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 1992, C-5/91 (Συλλογή 1992, σ. I-897).

περίοδος πρέπει να λαμβάνεται και αυτή υπόψη για τον υπολογισμό του θεωρητικού ποσού της παροχής» [43].

55. Από τις αποφάσεις Menzies και Di Prinzio μπορεί να συναχθεί ότι, αν ένα κράτος μέλος θέλει να εγγυάται μια ελάχιστη σύνταξη χορηγώντας πλασματικές περιόδους ασφαλίσεως, που συμπληρώνουν το βραχύ ασφαλιστικό ιστορικό του ενδιαφερομένου, οι περίοδοι αυτές πρέπει σαφώς να συμπεριλαμβάνονται στον καθορισμό του θεωρητικού ποσού. Στην περίπτωση ενός άλλου κράτους μέλους που επιδιώκει τον ίδιο σκοπό μέσω συμπληρώματος συντάξεως, θα ήταν ανακόλουθο να μη συμπεριλαμβάνεται ομοίως και το συμπλήρωμα αυτό.

56. Στην υπόθεση Besem [44], το Δικαστήριο έθεσε ένα γενικότερο κανόνα. Η υπόθεση εκείνη αφορούσε τον υπολογισμό της ολλανδικής παροχής αναπηρίας. Κατά την οικεία εθνική νομοθεσία, το ύψος της παροχής δεν εξηρτάτο από τη διάρκεια των συμπληρωθεισών περιόδων ασφαλίσεως, αλλά στηριζόταν στον βαθμό της ανικανότητας προς εργασία και στις αποδοχές που θα μπορούσε να πραγματοποιήσει ο ενδιαφερόμενος αν δεν είχε καταστεί ανίκανος προς εργασία. Εάν όμως το δικαίωμα επί της παροχής ανέκυπτε αποκλειστικά ως αποτέλεσμα του κοινοτικού κανονισμού, ο υποθετικός αυτός μισθός έπρεπε να μειώνεται κατ' αναλογία προς τις ανασφάλιστες περιόδους. Ο Besem είχε παραμείνει ανασφάλιστος επί πέντε έτη, εντός περιόδου 44 ετών, κατά το λοιπό διάστημα της οποίας ήταν ασφαλισμένος, πριν κηρυχθεί ανίκανος προς εργασία. Η ολλανδική αρχή υπολόγισε το επίδομα αναπηρίας του κατά το άρθρο 46, παράγραφος 2, βάσει του του μειωμένου ως άνω μισθού. Ο Besem προσέβαλε τη μείωση αυτή.

57. Το Δικαστήριο έκρινε τη μείωση αυτή παράνομη, διαπιστώνοντας ότι η επίδικη κατάσταση:

«αποτελεί αντικείμενο πλήρους κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως, η οποία επιτρέπει, χωρίς άλλο, τον καθορισμό του θεωρητικού ποσού εν συνδυασμώ με τις εθνικές διατάξεις που ορίζουν το ύψος των παροχών, τις οποίες θα ελάμβανε ο εργαζόμενος, ο οποίος τις δικαιούται δυνάμει μόνης της εθνικής νομοθεσίας.

Δεν συμβιβάζεται με την κανονιστική αυτή ρύθμιση, ενόψει του καθορισμού του ποσού των παροχών υπό τις συνθήκες αυτές, το να θεσπίζει ένα κράτος μέλος διατάξεις που σκοπούν την τροποποίηση του υπολογισμού του θεωρητικού ποσού μειώνοντάς το εν σχέσει προς το ποσό που θα προέκυπτε από τις γενικές διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας». [45]

58. Από τις αρχές τις οποίες διατύπωσε στις παραπάνω υποθέσεις το Δικαστήριο μπορεί

43 — Σκέψη 45.

44 — Απόφαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1992, 274/81 (Συλλογή 1982, σ. 2995).

45 — Σκέψεις 12 και 13.

να συναχθεί ότι ο κατά το άρθρο 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', υπολογισμός πρέπει να στηρίζεται στο όλο ποσό της υποθετικής συντάξεως, που θα οφειλόταν στον ενδιαφερόμενο αν είχε εργασθεί καθ' όλη την επαγγελματικά ενεργή ζωή του στο οικείο κράτος μέλος. Θα αντέφασκε προς τις αρχές αυτές το να μην περιλαμβάνεται στον υπολογισμό αυτόν ένα συμπλήρωμα συντάξεως.

59. Θα μνημονεύσω, τέλος, τα διάφορα υπηρεσιακά σημειώματα και πρακτικά συνεδριάσεων της διοικητικής επιτροπής για την κοινωνική ασφάλιση των διακινουμένων εργαζομένων, τα οποία επικαλέστηκε το INPS προς στήριξη των ισχυρισμών του. Η διοικητική επιτροπή συστάθηκε αρχικά με τον κανονισμό 3 [46], πρόδρομο του κανονισμού 1408/71, σήμερα δε διέπεται από τα άρθρα 80 και 81 του κανονισμού 1408/71. Μεταξύ άλλων καθηκόντων, «χειρίζεται όλα τα διοικητικά θέματα ή τα θέματα ερμηνείας που απορρέουν από» τον κανονισμό 1408/71, «με την επιφύλαξη του δικαιώματος των ενδιαφερομένων αρχών, φορέων και προσώπων να προσφεύγουν στα δικαστήρια και σε διαδικασίες που προβλέπονται από τις νομοθεσίες των κρατών μελών, από τον παρόντα κανονισμό και από τη Συνθήκη» [47]. Το Δικαστήριο όμως έκρινε, αρκετά ενωρίς, ότι η αντίστοιχη διάταξη του κανονισμού 3 [48] δεν έθιγε την εξουσία των αρμοδίων δικαστηρίων να εκτιμούν το κύρος και την έννοια του κανονισμού, επί των οποίων οι αποφάσεις της διοικητικής επιτροπής γνωμοδοτικό μόνον χαρακτήρα έχουν. Διαφορετική ερμηνεία — συνέχισε το Δικαστήριο — θα προσέκρουε στη Συνθήκη, και ιδίως προς το άρθρο 177, του οποίου η διαδικασία αποσκοπεί στην εξασφάλιση ομοιόμορφης δικαστικής ερμηνείας των κανόνων του κοινοτικού δικαίου [49]. Επομένως, τα υπηρεσιακά σημειώματα, τα οποία μνημονεύει το INPS, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως δεσμευτικού χαρακτήρα.

Άρθρο 50 του κανονισμού 1408/71

60. Το INPS προβάλλει τη διάκριση μεταξύ «θεωρητικού ποσού» κατά το άρθρο 46, *παράγραφος 2, στοιχείο α'*, και «ελάχιστης παροχής» κατά το άρθρο 50: το μεν πρώτο αποτελεί απλώς τη βάση υπολογισμού, στην οποία στηρίζεται το κοινοτικό σύστημα συνυπολογισμού και αναλογικού επιμερισμού, η δε δεύτερη αντιπροσωπεύει ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, ανεξάρτητο προς τις συμπληρωθείσες από τον εργαζόμενο ασφαλιστικές περιόδους. Το INPS συμπεραίνει ότι, στο πλαίσιο της κοινοτικής νομοθεσίας, το άρθρο 50 είναι η μοναδική διάταξη που σκοπό έχει να διασφαλίζει ελάχιστο εισόδημα στους συνταξιούχους. Αυτό μπορεί μεν να είναι αληθές, δεν φαίνεται όμως να ασκεί άμεση επιρροή στο επίδικο ενώπιον του Δικαστηρίου ζήτημα, το οποίο — όπως είπα παραπάνω — δεν αφορά την εξασφάλιση ελαχίστου εισοδήματος στους προσφεύγοντες.

61. Το INPS επικαλείται τις αποφάσεις Torri [50] και Browning [51], χωρίς όμως να είναι σαφές τι διδάγματα επιχειρεί να αντλήσει

46 — Κανονισμός 3 του Συμβουλίου, της 25ης Σεπτεμβρίου 1958 περί της κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινουμένων εργαζομένων (JO 1958, σ. 561).

47 — Άρθρο 81, στοιχείο α'.

48 — Άρθρο 43.

49 — Απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 1967, 19/67 (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 617).

50 — Βλ. υποσημείωση 4 ανωτέρω.

51 — Απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1981, 22/81 (Συλλογή 1981, σ. 3357).

από τις αποφάσεις αυτές. Στην υπόθεση Torri, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 50 δεν είχε εφαρμογή, αν το κράτος μέλος δεν είχε ρητώς νομοθετήσει ελάχιστη σύνταξη. Στην απόφαση Browning, η κρίση αυτή εξειδικεύτηκε περαιτέρω: το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 50 εννοεί ένα ελάχιστο όριο προκύπτον από ρητή διάταξη της εθνικής νομοθεσίας, και όχι τις ελάχιστες παροχές που ενδέχεται να προκύπτουν από τη φυσιολογική λειτουργία των περί συντάξεως κανόνων, που στηρίζονται σε περίδους ασφαλίσεως και σε εισφορές. Το INPS επικαλείται ίσως την υπόθεση Torri, για να στηρίξει τον ισχυρισμό του ότι το θεωρητικό ποσό της παροχής δεν είναι το ίδιο με την ελάχιστη σύνταξη: στην υπόθεση εκείνη, ο προσφεύγων είχε επιχειρηματολογήσει ανεπιτυχώς ότι, αν σε δεδομένο κράτος μέλος δεν καθιερώνετο νομοθετικώς ελάχιστη σύνταξη, το άρθρο 50 θα επέβαλλε την καταβολή ενός ελαχίστου ορίου ίσου προς το θεωρητικό ποσό, όπως αυτό υπολογίζεται κατά το άρθρο 46, παράγραφος 2, στοιχείο α'. Είναι όμως σαφώς εσφαλμένο το συμπέρασμα ότι, εφόσον το θεωρητικό ποσό δεν μπορεί, ελλείψει κατά νόμον οριζομένου ελαχίστου ορίου, να αποτελεί ελάχιστη σύνταξη κατά την έννοια του άρθρου 50, το θεωρητικό ποσό πρέπει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', να μη συμπεριλαμβάνει ένα διά νόμου προβλεπόμενο συμπλήρωμα, που σκοπό έχει ν' ανεβάσει τη σύνταξη μέχρι το ελάχιστο αυτό όριο.

62. Η Επιτροπή αναπτύσσει το ιστορικό της γενέσεως του άρθρου 50. Στο επεξηγηματικό υπόμνημα της προτάσεώς της [52] προς αναθεώρηση του κανονισμού 3 [53], που τελικά προσέλαβε τη μορφή του κανονισμού 1408/71, αναφέρονται τα εξής σε σχέση προς το άρθρο 40, που έγινε το άρθρο 50 του κανονισμού 1408/71:

«Οσάκις η σταδιοδρομία του εργαζομένου είναι αρκετά βραχεία, το δε δικαίωμά του επί των παροχών αναπηρίας, γήρατος ή επιζώντων κτάται — δυνάμει των νομοθεσιών των κρατών στις οποίες έχει υπαχθεί — μόνο χάρη στο συνυπολογισμό όλων των περιόδων ασφαλίσεώς του, συμβαίνει συχνά το συνολικό ύψος των οφειλομένων από τα κράτη αυτά παροχών να μη φτάνει το ελάχιστο επίπεδο το οποίο προβλέπει η νομοθεσία ενός ή περισσοτέρων εξ αυτών, τούτο δε *παρ' ότι το θεωρητικό ποσό που διαλαμβάνεται στο άρθρο 35* [που έγινε το άρθρο 46] *έχει ήδη αναχθεί στο ύψος του ελαχίστου αυτού ορίου.*» [54]

Η διάταξη αυτή τέθηκε για να εφαρμοστεί στα τρία κράτη μέλη που προέβλεπαν τότε ελάχιστες παροχές των μορφών αυτών, ήτοι στη Γαλλία, την Ιταλία και το Λουξεμβούργο. Η Επιτροπή σημειώνει ότι οι ελάχιστες παροχές τις οποίες καθόριζαν η γαλλική και η λουξεμβουργιανή νομοθεσία αφορούσαν πάγια ποσά. Συμπεραίνει ότι το θεωρητικό ποσό του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', πρέπει σαφώς να ανεβαίνει στο επίπεδο του ελαχίστου ορίου που ενδεχομένως προβλέπει ο νόμος, είτε το ποσό του ελαχίστου αυτού ορίου είναι είτε δεν είναι ανεξάρτητο από περιόδους ασφαλίσεως.

52 — JO 1966 194, σ. 3333· COM(66) 8 της 6ης Ιανουαρίου 1966.

53 — Βλ. υποσημείωση 46 ανωτέρω.

54 — Βλ. σ. 52· η υπογράμμιση δική μου.

63. Τις εξηγήσεις της Επιτροπής για το ιστορικό της εκδόσεως των κοινοτικών πράξεων δεν τις θεωρώ κρίσιμες, ούτε καν βαρύνουσας αποδεικτικής αξίας, αν δεν συντρέχουν και άλλοι παράγοντες: όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας Warner με τις προτάσεις του στην υπόθεση Torri [55], δεν υπάρχει βάσιμος λόγος να υποτεθεί ότι τα μέλη του Συμβουλίου συμμερίζονταν από κάθε άποψη την αντίληψη της Επιτροπής σχετικά με την έννοια οποιασδήποτε διατάξεως. Όταν όμως — όπως εδώ — οι εξηγήσεις αυτές συνάδουν με την ερμηνεία του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', εν προκειμένω, όπως αυτή προκύπτει από το γράμμα, την αλληλουχία της και τη νομολογία του Δικαστηρίου, θεωρώ ότι παρέχουν ένα επί πλέον αποδεικτικό στοιχείο.

Συμπέρασμα

64. Θεωρώ, επομένως, ότι στο υποβληθέν από την Pretura circondariale di Roma ερώτημα πρέπει να δοθεί η εξής απάντηση:

«Εάν, i) η νομοθεσία κράτους μέλους παρέχει δικαίωμα επί συμπληρώματος, με το οποίο αυξάνεται μέχρις ορισμένου ελαχίστου ορίου το ύψος της συντάξεως γήρατος, κατά την έννοια του κεφαλαίου 3 του τίτλου III του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, και, ii) το ύψος της συντάξεως την οποία θα μπορούσε να απαιτήσει κανείς, αν είχε συμπληρώσει στο κράτος μέλος αυτό όλες τις περιόδους ασφαλίσεως ή/και κατοικίας υπό τις νομοθεσίες των κρατών μελών στις οποίες έχει υπαχθεί, θα υπολειπόταν του ορισμένου αυτού ελαχίστου ορίου, με αποτέλεσμα να δικαιούται του εν λόγω συμπληρώματος, το θεωρητικό ποσό του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού ισούται προς το ύψος της συντάξεως, συμπληρωμένης μέχρι του ορισμένου αυτού ελαχίστου ορίου, και τούτο παρ' όλον ότι το συμπλήρωμα αυτό κατονομάζεται στο παράρτημα ΙΙα του κανονισμού.»

55 — ECR 1977, σ. 2299, και ειδικότερα στη σ. 2309.